

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย สภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดงานการประถมศึกษาอำเภอนครไทย ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.3 การประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 1.4 แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.5 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
- 1.6 ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน
- 1.7 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.8 แนวทางการดำเนินงานไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.9 การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 1.10 การประกันคุณภาพของการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับรองคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ตามที่ความต้องการในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในหมวด 6 ว่าต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโดยหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดต่อสาธารณชนและให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี สถานศึกษาและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษานั้นปรับปรุงแก้ไข (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา , 2545 : 29)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ความภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ ป้องกัน ” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

(สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ , 2543 : 7)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง และชุมชน ว่า โรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู , 2541 : 12)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาคงตอบสนองกับคุณภาพที่กำหนด

(ไครเยอร์ , 1993 อ้างถึงในกรมวิชาการ , 2539 : 4)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่เมื่อดำเนินการไปแล้วจะทำให้เชื่อมั่นหรือประกันได้ว่าการจัดการศึกษาจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ (วันชัย ศิริชนะ , 2540)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ลูกค้ำ ว่าโรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ , 2538)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง มาตรฐานหนึ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ , 2539 : 3)

เชวง ชัยรัตน์ และคณะ (2540) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง ระบบการบริหารการศึกษาที่สร้างความมั่นใจให้กับสังคมผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษาและผู้จบการศึกษาว่า การจัดการศึกษา จะมีกระบวนการการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนดำเนินงาน มีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพระบบงาน มีการควบคุมคุณภาพการทำงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ

สมพจน์ เจริญวานิช และคณะ (2541) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง โรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

ทวีป พึ่งคร้าม และคณะ (2542) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างมีระบบและแบบแผนที่ชัดเจนในการที่จะสร้างความมั่นใจต่อสังคมว่าโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่กำหนด การประกันคุณภาพ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคมว่าการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2541 (ข) : 2)

การศึกษาความหมายของการประกันคุณภาพพอสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบบริหารของโรงเรียนที่ กระบวนการการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน โดยผู้ร่วมงาน และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่า โรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของคนโดยทั่วไป การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศมีอัตราสูง ความสำคัญ ของการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับศักยภาพของคุณภาพของคนเป็นสำคัญจุดเน้นของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ได้เห็นคนเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนabatบาททางการศึกษาที่สำคัญคือจะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดีตามมาตรฐานสากลให้ ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 25)

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคม มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 42 ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับ การศึกษาที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษาว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และ ระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดย หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนประถมศึกษาจัดให้มีประกันคุณภาพ และให้ถือว่าการประกัน คุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อ สาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกัน คุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า โรงเรียนประถมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตาม มาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถมีลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และสังคมต้องการ สังคมยังขาดความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะจัดการสอนให้ และความต้องการของสังคมได้

ทุกเทียบต้นทุกโรงเรียนในแนวทางที่เสนอแนะ จะเน้นการมีเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจนทั้งด้าน บัญชีพื้นฐานในโรงเรียน การปฏิบัติของครูและการเป็นผู้นำที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนมีการเน้น ระบบข้อมูลที่โรงเรียนจะประเมินตนเองถึงสิ่งที่บกพร่อง วางแผนดำเนินการพัฒนาภายใต้การ กำกับช่วยเหลือของท้องถิ่นและหน่วยงานกลางในชุมชนที่จะนิเทศ ติดตามเฝ้าระวังให้นักเรียน พัฒนาไปอย่างถูกต้องตรงตามมาตรฐาน พร้อมทั้งมีระบบการเสริมแรงให้ผลตอบแทนในเชิง ยกย่องเชิดชูเกียรติให้กับผู้บริหาร และ ครูผู้ปฏิบัติได้มาตรฐาน (สงบ ลักษณะ, 2538 : 7)

ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย รัฐได้พยายามส่งเสริมให้มีระบบ การประกันคุณภาพเกิดขึ้นในหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ทุกระดับ ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรฐานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดนโยบายในเรื่อง นี้ไว้อย่างชัดเจนด้วยต้องการให้เป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษาชาติ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การได้รับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ได้แก่ การประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้สนองต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้ สอดคล้องกับลักษณะสังคมในปัจจุบันและอนาคตมีการเรียกร้องว่าจะเชื่อมั่นได้เพียงใดว่าโรงเรียน จะผลิตผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถทักษะ เจตคติ ค่านิยมคุณธรรมและคุณสมบัติ ได้ครบถ้วนตามหลักสูตร และตามความคาดหวังของสังคม มีความเชื่อถือเพียงใดว่าปัจจัย และกระบวนการให้การศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ จะมีความเป็นมาตรฐานเหมาะสมใกล้เคียงกัน เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลการจัดการศึกษาที่ต้องการและเป็นเงื่อนไขที่น่าจะมีความยั่งยืนในการคง สภาพในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสักระยะเวลาหนึ่ง (สงบ ถักขนิฐ, 2538: 15)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานของรัฐอันมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาของประเทศได้มี นโยบายในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่ ปีการศึกษา 2537 (กรมวิชาการ, 2538:10) และได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นการสร้างระบบการประกันคุณภาพการ ศึกษาซึ่งเป็นระบบที่ได้รับการพิจารณาว่า เป็นกลไกเร่งรัดและควบคุมการจัดการศึกษาให้ได้ มาตรฐานยิ่งขึ้น ทั่วโลกให้สมาคมการประกันคุณภาพระหว่างประเทศชื่อว่า Assurance Agencies in Higher Education ซึ่งมีสมาชิกกว่า 50 ประเทศให้การสนับสนุน กระทรวง ศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้จัดโครงการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ขึ้นในปี พ.ศ. 2539 เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานการศึกษา และทดลองใช้ต่อไป

การประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย จึงได้มีสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ภายในไว้ดังนี้

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวงจะเห็นได้ว่าตาม มาตรา 47 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน และให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก จะเห็นได้ว่า มาตรา 48 ให้หน่วยงาน ต้นสังกัดและโรงเรียนทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน และให้ถือว่าการประกัน คุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็น องค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและให้มีการประเมิน คุณภาพภายนอกของโรงเรียนทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้ง สุกท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน จะเห็นได้ว่าตาม มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็น หน่วยงานที่มีฐานะองค์การมหาชนที่ทำหน้าที่

- พัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก
- ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน

มาตรา 50 ให้โรงเรียนให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูล เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติภารกิจของโรงเรียน ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 50 เป็นการกำหนดขั้นตอนการประเมินภายนอก เพื่อให้การ ประเมินภายนอกของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้โรงเรียนให้ความร่วมมือ ในการประเมินภายนอกตามคำร้องขอเพื่อให้ การประเมินภายนอกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามมาตรา 49 การกำหนดให้โรงเรียนต้องให้ความร่วมมือ ในการประเมินคุณภาพการศึกษานั้นโดยการ

- จัดเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับโรงเรียน
- ให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของโรงเรียน

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของโรงเรียนไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข ต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้โรงเรียนปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 51 กำหนดการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา กรณีที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนแล้วพบว่า ไม่ได้ คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดต้อง

- จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ โรงเรียนดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด
- รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการการอุดม ศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่เสนอ

แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดการประกันคุณภาพมีจุดเริ่มต้นจากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการประกันในด้าน ผลผลิตที่จะต้องแข่งขันในตลาดโลก ผลผลิตจึงต้องมีคุณภาพ และได้มาตรฐานในระดับสากล เป็นที่ยอมรับตรงตามความต้องการของลูกค้า หรือผู้บริโภค แนวคิดในการประกันคุณภาพ จึงเกิดขึ้นแต่ยังไม่มีการจัดเป็นระบบที่แน่นอน ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่พัฒนามาตรฐาน ระบบคุณภาพ หรือที่รู้จักกันก็คือ BS 5750 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กล่าวถึงการจัดวางระบบบริหาร ภายในองค์กร ให้เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเมื่อผู้ประกอบการนำไปปฏิบัติ แล้วเกิดผลดี คือ สามารถลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า ซึ่งต่อมา ได้มีการพัฒนาเป็นระบบคุณภาพ ISO โดยองค์กรซึ่งเป็นองค์กรมาตรฐานระหว่างประเทศตั้งอยู่ ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จากการรวมตัวกันระหว่างอุตสาหกรรมของนานาประเทศ โดยพันธสัญญาที่จะพัฒนามาตรฐานอุตสาหกรรมซึ่งจะช่วยสนับสนุนการค้าระหว่างชาติ และสามารถใช้ได้ในการค้าทั่วโลก องค์กรนี้เป็นองค์กรหนึ่งในหลายองค์กรที่สร้างมาตรฐานขึ้น เพื่อให้ องค์กรในประเทศต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ได้ คำว่า ISO เป็นภาษากรีก แปลว่า เท่ากัน ซึ่งจะเป็นกฎเกณฑ์ไปสู่ความเข้าใจถึงลักษณะ และวัตถุประสงค์จะช่วยให้สามารถใช้ทดแทนสลับเปลี่ยน กันได้ ระหว่างชิ้นส่วนที่ผลิตจากบริษัทอื่นทั่วโลก ที่ผลิตด้วยมาตรฐานระบบคุณภาพในระดับ เดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2543 : 34)

นักการศึกษาได้นำแนวคิดระบบคุณภาพหรือ ISO 9000 มาใช้ในการประกันคุณภาพ การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะหน่วยงาน ทางการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนมีหน้าที่พัฒนาคนให้เป็นพลังอำนาจของชาติโดยตรง รัฐบาลจึง น่าจะพิจารณาให้ความสำคัญในเรื่องของการประเมินให้เกิดคุณภาพ ควบคุมคุณภาพและ มาตรฐานของการศึกษา กระตุ้นให้หน่วยงาน โรงเรียนมีความตื่นตัวที่จะปฏิบัติงานให้ประสบ ผลสำเร็จอย่างดียิ่งโดยการประเมินผลควรเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานที่ทุกคนให้ความสำคัญ และให้ความสนใจเพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

หลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้าง ความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา ควรมีแนวคิดและหลักการดังนี้

1. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนการสอน และให้นักเรียนแต่ละคนได้ พัฒนาศักยภาพของตนเอง
2. รัฐกระจายอำนาจการบริหาร วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้แก่ โรงเรียน
3. โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนานักเรียนโดยประชาชนมีส่วนร่วม
4. โรงเรียนจะต้องจัดแสดงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อนักเรียน และผู้ปกครอง และมาตรฐานที่กำหนด ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

กรมวิชาการ (2539) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกลาง
2. เพื่อให้ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของแต่ละโรงเรียนไปสู่มาตรฐาน
3. เพื่อกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นรับผิดชอบโรงเรียนในพื้นที่ และให้ท้องถิ่น องค์กร เอกชน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

การประกันคุณภาพ กับ การควบคุมคุณภาพ สองคำนี้มักมีการใช้แทนกันอยู่เสมอ ความหมายที่แตกต่างกันในสองคำนี้จะอยู่ที่การสื่อสารความหมายถึงวิธีการจัดการศึกษาใน เรื่องคุณภาพ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนฐานของการแก้ไข ขณะที่การประกันคุณภาพ มีแนวคิดอยู่บนฐานของการป้องกัน ในด้านการให้คำนิยามของคุณภาพการควบคุมคุณภาพให้ ความหมายว่า เป็นเรื่องของความดี ความงามและความเป็นเลิศ แต่การประกันคุณภาพให้ ความหมายในแง่มุ่งของการบรรลุความแท้จริงของลูกค้า และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกัน คุณภาพจึงเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนมิติจากการเป็นผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพ และผู้ควบคุม คุณภาพเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเปลี่ยนจากระบบการพึ่งพา มาเป็นการอาศัย ซึ่งกันและกัน โดยทุกคนรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ ทำงานจากการแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ หลังจากเกิดสูญเสียขึ้นมาแล้ว เป็นการสร้างวิธีการที่ ถูกต้องให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามคุณภาพที่วางไว้ หลักการโดยทั่วไปของระบบการประกันคุณภาพมาจากแนวคิด BS 5750 เป็นมาตรฐาน

ระบบคุณภาพ ตัวหนึ่งของประเทศอังกฤษ ซึ่งต่อมาพัฒนามาเป็นระบบคุณภาพ ISO และ ISO 9000

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียน และชุมชนร่วมกัน ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพไปสู่มาตรฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษา ไทย ให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษากำหนดไว้ เป็น 3 หัวข้อ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2541(ข) : 2)

1. รัฐจะกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร ให้จังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท
 2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบในการจัดการศึกษา
 3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อนักเรียน และผู้ปกครอง มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดและผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา
- สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักการที่สำคัญ ในการประกันคุณภาพการ ศึกษา คือ การกระจาย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และการหน้าที่ความ รับผิดชอบของโรงเรียนประถมศึกษา

กระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษา เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต บัณฑิต กระบวนการ
 - 1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาคู่มือสอน ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และให้การสนับสนุนในปัจจัยที่ส่งเสริมการ จัดการศึกษาของโรงเรียน
2. การตรวจสอบ และแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติ ในการดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย
 - 2.1 การประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน และการจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อ ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียน

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน ซึ่งมีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

3.3 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA หลักการบริหารที่เป็นระบบวงจรประกอบด้วย

1. ร่วมกันวางแผน (P)
2. ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D)
3. ร่วมกันตรวจสอบ (C)
4. ร่วมกันปรับปรุง (A)

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานซึ่งได้แก่ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องได้รับการเตรียมพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมมือกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนโดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยคำนึงถึงเงื่อนไข ควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานในเรื่องประกันคุณภาพภายใน โดยบุคลากรทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบและร่วมกันปรับปรุง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ควรมีการเตรียมการในเรื่องต่างๆ โดยการเตรียมการที่มีความสำคัญคือ

1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

ปัญหาสำคัญในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ บุคลากรในโรงเรียนยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจนว่าการประกันคุณภาพภายใน คือ การบริหารคุณภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานตามปกติ และเป็นงานที่ต้องทำอยู่แล้ว จึงทำให้รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระ นอกจากนี้บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นกับการเน้นคุณภาพ และวิธีการทำงานที่มีการตรวจสอบ บางครั้งจึงเกิดการต่อต้าน จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนัก และพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นขั้นตอนแรก ดังนี้

1.1 การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม

1.2 การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

การประกันคุณภาพภายในเป็นภารกิจของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน แต่การดำเนินงานจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับ คุนวล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันให้เชื่อมโยงกันเป็นทีม โดยผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งควรดำเนินการร่วมกับบุคลากรหลักที่ได้รับมอบหมายในรูปแบบของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

ขั้นดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ในการวางแผนใดๆก็ตามจะมีขั้นตอนวางแผนที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การกำหนดเป้าหมาย

1.2 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย

1.3 กำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน

1.4 การกำหนดระยะเวลา

1.5 การกำหนดงบประมาณ

1.6 การกำหนดผู้รับผิดชอบ

2. การปฏิบัติตามแผน ในการดำเนินการตามแผนควรมุ่งเน้นและส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข
- 2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.3 กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามแผน
- 2.4 ให้การนิเทศ

3. การตรวจสอบประเมินผล ในการประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงไร โดยมีรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

- 3.1 การวางกรอบการประเมิน
- 3.2 การจัดทำเครื่องมือการประเมิน
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การแปลความหมาย
- 3.6 การตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุง ในการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำผลไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 4.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร
- 4.2 การวางแผนในระยะต่อไป
- 4.3 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

ขั้นการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

เมื่อได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปี การศึกษาจะต้องทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
2. วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา
3. เขียนรายงาน

ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในจะเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการบริหาร และกระบวนการทำงานปกติก็ตาม แต่ในสภาพปัจจุบันยังมีโรงเรียนอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้ทำ จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบดังกล่าวให้เกิดขึ้น เหมือนกับเป็นการปฏิรูปกระบวนการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน โดยต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำและความตระหนักของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในแบบใดก็ตาม ถ้าจะทำให้สำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญเข้ามาบริหารจัดการและมีส่วนร่วมและคอยติดตาม กำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่อง

2. ยุทธศาสตร์การทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน มิใช่เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ และมีใช่เป็นการดำเนินงานแบบต่างคนต่างทำแต่เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ โดยจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง ก็จะทำให้การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ถึงแม้จะเปลี่ยนผู้บริหารหรือบุคลากรบางคนก็ยังดำเนินการต่อไปได้ เพราะทีมงานยังอยู่

3. ยุทธศาสตร์การสร้าง ความตระหนักและความรู้ความเข้าใจ

การที่โรงเรียนจะมีการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งได้นั้น ทุกคนในทีมจะต้องมีความตระหนักและมองเห็นความสำคัญของการประเมินตนเองว่า เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน คุณภาพของโรงเรียน และคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งจะมีความสำคัญต่ออนาคตของโรงเรียนและประเทศชาติ รวมทั้งจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่าการประเมินตนเองก็คืองานในหน้าที่นั่นเอง ไม่ใช่งานที่เป็นภาระเพิ่มเติม นอกจากนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในด้วย จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนัก และความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรทุกคน โดยการจัดประชุมชี้แจงและฝึกอบรม การเรียนรู้จากเอกสาร คู่มือต่าง ๆ โดยผู้บริหารก็ต้องแสดงความตระหนักให้ผู้อื่นเห็นเป็นแบบอย่าง และเข้ามามีส่วนร่วม

4. ยุทธศาสตร์การกำหนดผู้รับผิดชอบ

การประกันคุณภาพภายใน จำเป็นจะต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความมั่นใจในการดำเนินงาน จึงควรมอบหมายให้มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงาน กำกับดูแลให้มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการดำเนินงานให้เชื่อมโยงกัน

5. ยุทธศาสตร์การวางแผนและการกำกับดูแล

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในจำเป็นต้องมีการวางแผนและการกำกับดูแลที่เป็นระบบ เพื่อให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผน และการจัดให้มีการประชุมตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรายงานความก้าวหน้าของงานที่ทำไปแล้วและช่วยกันพัฒนางานที่จะทำต่อไป

6. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพภายใน นอกจากจะต้องทำงานเป็นที่ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนเองแล้ว ควรจะต้องทำงานร่วมกับบุคคล และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น สักปรองนักเรียน ชุมชน หน่วยงานในเขตพื้นที่และหน่วยงานที่กำกับดูแลในส่วนกลาง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อช่วยกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพ การศึกษา และเป็นแนวทางให้โรงเรียนมุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ต่างๆเพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการให้มีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข
2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้โรงเรียนที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไป แต่ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมิน ได้มีการคัดเลือกมาตรฐานมาเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินภายนอกนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เห็นควรให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษา และเป็นแนวทางให้โรงเรียนได้พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 : 69)

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพสำหรับระดับอาชีวศึกษา)
3. มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี – ข้อเสีย ความถูก – ผิด ระบุสาเหตุ – ผล ค้นหาคำตอบเลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มวิชา หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ(คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และสาขาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)
2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหา เหตุ - ผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางานสามารถทำงานอย่างมีความสุขและภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างแข็งแรงมีสุข มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและ
เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครู
เพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ
ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน
7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำเสนอข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมมือกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา สุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และ กีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการ ไปเรียน

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียน
การสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมาย การศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้
(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา , 2545 : 109)

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการประกันคุณภาพมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ คือ

1. โรงเรียน

โรงเรียนต้องมีการบริหารคุณภาพ ให้ได้มาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มุ่งมั่นที่จะให้การรับรองคุณภาพมาตรฐานมีแนวทางดังนี้

1.1 โรงเรียนต้องกำหนดโครงสร้างบริหาร มีกำหนดงาน ของผู้ปฏิบัติกำหนด นโยบายคุณภาพ

1.2 ในการควบคุมมาตรฐานการทำงานต้องมีการจัดทำเอกสาร 3 ระดับ คือ

1.2.1 คู่มือคุณภาพเป็นเอกสารหลักอธิบายระบบ และบอกถึงความมุ่งมั่นใน คุณภาพ

1.2.2 คู่มือปฏิบัติงาน ใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงาน สาระเกี่ยวกับลักษณะ งานกระบวนการปฏิบัติ และการตรวจสอบ

1.2.3 คู่มือขั้นตอนการดำเนินงานกำหนดว่า จะต้องทำอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร คู่มือปฏิบัติงานบอกรายละเอียดของการปฏิบัติงานที่จะทำกิจกรรมนั้นอย่างไร และมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ

1.3 การควบคุมคุณภาพ ในกระบวนการต่าง ๆ ที่มีการแก้ไขและผู้รับผิดชอบ

1.4 มีการควบคุมคุณภาพโดยการตรวจและติดตามคุณภาพ (Quality Audit) แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1.4.1 การตรวจสอบคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเองต้องทำทุกขั้นตอนของการทำงาน มีการปรับปรุงและบันทึกผลการปรับปรุง

1.4.2 การตรวจติดตามคุณภาพภายนอก หมายถึง การตรวจสอบติดตามที่ทำโดยบุคคลหรือองค์กรใดบุคคลที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรม โดยผู้ปกครองนักเรียน องค์กรท้องถิ่นหรือชุมชน

1.5 มีการฝึกอบรมทั่วถึงทุกระดับของบุคลากรในระบบคุณภาพ

1.6 ให้ทุกคนตระหนักเรื่องการทำงานอย่างมีคุณภาพ โดยวิธีการให้ทุกคนรับรู้ถึงนโยบาย คุณภาพ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.7 ให้บุคคลรู้ถึงความรับผิดชอบต่องานของตนเอง

2. องค์กรระดับจังหวัด ที่ทำการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพ

เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการปกครอง สมควรกระจายอำนาจให้องค์กรระดับจังหวัด รับผิดชอบส่งเสริมร่วมพัฒนา ควบคุมและสร้างแรงจูงใจให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกลาง โดยองค์กรระดับจังหวัด มีหน้าที่

2.1 ประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นอิสระ ซึ่งอาจมาจากมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน หรือ ประชาชนในท้องถิ่น

2.2 เฝ้าติดตามรักษามาตรฐานโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน

2.3 ออกใบรับรองโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน และสามารถรักษามาตรฐานไว้ได้ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด

2.4 ถอดถอนใบรับรองโรงเรียนที่ไม่สามารถรักษามาตรฐานไว้ได้

2.5 รายงานสภาพของโรงเรียนในจังหวัดที่ผ่าน และไม่ผ่าน การประเมินการรับรองมาตรฐาน

2.6 เสนอข้อมูลโรงเรียน ไม่ผ่านการประเมินรับรองมาตรฐานด้านปัจจัยให้กระทรวงศึกษาธิการ และกรมเจ้าสังกัดของโรงเรียนเพื่อจัดทำให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านปัจจัย

2.7 สนับสนุนให้ภาคเอกชน ท้องถิ่น ได้มีบทบาทสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และอื่น ๆ รวมทั้งให้ท้องถิ่นได้มีบทบาทเข้ามาร่วมบริหารโรงเรียน

2.8 จัดฝึกอบรมบุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมิน

2.9 จัดระบบเก็บข้อมูลของโรงเรียนภายในจังหวัดอย่างมีระบบ

3. หน่วยงานสนับสนุน

เพื่อให้โรงเรียนต่าง ๆ ได้พัฒนาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา กรมวิชาการ เขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน ชุมชน และเอกชน ควรมีบทบาทสนับสนุน ได้แก่

3.1 ร่วมพัฒนาสถานศึกษา

3.2 จัดฝึกอบรม / สัมมนา

3.3 นิเทศ

3.4 ผลิตเอกสารด้านวิชาการ ด้านการบริหาร

3.5 งบประมาณ

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน องค์การระดับจังหวัด และ หน่วยงานที่สนับสนุน ซึ่งทั้ง 3 องค์การ จะต้องมีความสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่เกณฑ์มาตรฐาน

แนวทางการดำเนินงานไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

ในการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไปสู่ระบบการศึกษา ต้องใช้หลักการพัฒนา อย่างค่อยเป็นค่อยไป ต้องมีการสร้างแรงจูงใจ ช่วยเหลือสนับสนุนให้บุคคลในโรงเรียนมีความ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโรงเรียนมีการพัฒนาไปใน ระดับหนึ่ง จะต้องมียุทธศาสตร์ระดับจังหวัดทำหน้าที่ประเมินเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพอันจะนำไปสู่ระบบการประกันคุณภาพ และได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากร โดยการสร้างจิตสำนึกในการทำงานให้แก่บุคลากรของโรงเรียน ให้มีความรักงาน สนุกสนานในการทำงาน ให้เห็นรางวัลเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีการชื่นชมผล แห่งความสำเร็จ การมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าของงานที่ทำ พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มี วิสัยทัศน์ในการทำงาน มีทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความตั้งใจอย่าง เต็มเดียว และอดทนที่จะไปสู่เป้าหมายอย่างกว้างขวาง อย่างมีอนาคต และมองการณ์ไกล พัฒนาความรู้โดยการให้เข้าร่วมสัมมนา เข้าฝึกอบรม และใช้คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียน เพื่อเข้าสู่มาตรฐานในการปฏิบัติงาน

2. พัฒนางาน ให้โรงเรียนมีการบริหารระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการทำงาน ให้ทำงานเป็นทีม โดยมีจุดหมายร่วมกัน แก้ปัญหาอย่างจริงจัง และยอมรับซึ่งกันและกัน ปรับปรุง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่องด้วยความภาคภูมิใจ ให้มีการทำงานเป็นมาตรฐาน ทั้งกระบวนการและผลผลิต ให้มีระบบการประเมินตนเอง

3. ให้มีระบบประเมินโรงเรียน และรายงานความก้าวหน้าด้านความรู้ การสอน และการควบคุมคุณภาพในแต่ละปีการศึกษา โดยให้โรงเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองและบุคคลภายนอก เช่น กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา เป็นผู้ประเมิน โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน

4. สร้างมาตรฐานการจูงใจโดยประสานงานคณะกรรมการข้าราชการครู และกรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องการประกาศเกียรติคุณ เลื่อนวิทยฐานะทางวิชาการ

แนวคิดด้านการดำเนินการ การนำโรงเรียนสู่การประกันคุณภาพต้องมีการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการทำงาน เพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2541(ก) : 45)

การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการบริหารวิชาการด้วยระบบประกันคุณภาพภายในไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) โดยกำหนดหลักการ นโยบาย มาตรการและเป้าหมาย ดังนี้

1. หลักการ นโยบาย มาตรการ เป้าหมาย

หลักการ

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญ 2 ประการ คือ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระจายอำนาจการบริหาร พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอและโรงเรียน

2. ให้คณะกรรมการมาตรฐานตามกฎหมาย (กปช. กปจ. กปอ.) ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน
2. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาค กับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด
4. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรการ

เพื่อให้นโยบายบรรลุความสำเร็จเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดมาตรการไว้ ดังนี้

1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลไกของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบการตรวจสอบและพัฒนาและระบบการประเมินคุณภาพ
2. ในปีการศึกษา 2542 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบเครือข่าย ชาติ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน โดยโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วย ข้าราชการในสังกัดข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชน
4. พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือและเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้ส่วนภูมิภาคปรับขยายกรอบของส่วนกลางได้
5. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงาน
6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพทั้งระบบ เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2 ครั้ง / ปี และมีการปรับปรุง พัฒนามาตรฐานในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้ง ในช่วงแผนการศึกษา 5 ปี

เป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายด้านบุคลากร และโรงเรียนที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานไว้ ดังนี้

1. ในปีการศึกษา 2541 บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถดำเนินการตามนโยบายได้
2. ในปีการศึกษา 2542 ทุกโรงเรียนมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาให้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กำหนดจำนวนโรงเรียนที่ได้คุณภาพมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานสากลในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) โดยใช้ข้อมูลดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้กำหนดเป้าหมาย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอย ผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ๗.6 ในระดับประเทศสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในรอบ 10 ปี (2527 - 2537)
2. ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2538
3. ผลการนิเทศติดตามโครงการต่าง ๆ
4. สถิติ ข้อมูล ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง (กองนโยบายและแผน)

การปรับเปลี่ยนเป้าหมาย

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้อาจไม่สมบูรณ์เพียงพอ ตามกรอบมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนใหม่ หลังจากผลการประเมินตามมาตรฐานแล้ว เพื่อให้ใกล้ความเป็นจริงและมีความเป็นไปได้สูงสุด โรงเรียนที่ได้คุณภาพมาตรฐานระดับจังหวัด ให้คณะกรรมการ หรือผู้มีหน้าที่ของระดับจังหวัดเป็นผู้กำหนดเองโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานในทำนองเดียวกันของระดับประเทศ อัตราการเพิ่มของโรงเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐาน ระดับกรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ในแต่ละช่วงของการประเมินซึ่งกำหนดไว้ 2 ปี ต่อครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2540 : 7)

2. กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ใช้กรอบความรับผิดชอบเดียวกันกับการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการแต่ได้ปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้น และให้สอดคล้องกับนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ กระบวนการ

ประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย
ขั้นตอน 3 ขั้นตอนแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมสำคัญต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

- กำหนดมาตรฐานโรงเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
พัฒนามาตรฐานโรงเรียนที่เป็นแกนกลาง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอ ปรับขยายเกณฑ์มาตรฐานเพื่อลงสู่การปฏิบัติ และให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
- พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน โดยจัดทำแผนการดำเนินงานเตรียมพร้อมทางด้านปัจจัย
ต่าง ๆ รวมทั้งบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน มีกิจกรรมสำคัญ คือ

- ตรวจสอบภายใน โดยให้โรงเรียนทำการประเมินตนเองในระหว่างการจัดงาน
ตามแผนและเมื่อสิ้นสุดแผน
- ตรวจสอบภายนอกโดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอใช้กระบวนการนิเทศ
100 % เป็นยุทธศาสตร์หลัก
- ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนโรงเรียน โดยระดมกำลังจากทุกระดับหน่วยงาน
กลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ โรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน
- โรงเรียนใช้ผลการตรวจสอบทั้งภายใน และภายนอกทำการปรับปรุงโรงเรียน และ
ตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญ คือ

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัด ประเมินคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนทุกโรงเรียน และทุก 2 ปี เพื่อจัดระดับคุณภาพ
โรงเรียนและติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียนในภาพรวมของระดับประเทศ
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประเมินในส่วนที่เพิ่มเติมเฉพาะของจังหวัด และใช้
ผลการประเมินทั้งสองส่วน คือ ส่วนที่ประเมินร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ และส่วนที่ประเมินเพิ่มเติมเฉพาะของจังหวัด เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนตาม
เกณฑ์ของระดับจังหวัด
- ปรับปรุง / พัฒนามาตรฐานโรงเรียนทุก 5 ปี (แผนพัฒนา 4 ละ 1 ครั้ง)
การนำนิยามของการประกันคุณภาพที่ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่ดำเนินการเพื่อสร้าง
ความมั่นใจให้กับผู้บริหารว่า ผลผลิตทางการศึกษาที่ได้นั้นมีคุณภาพตามที่พึงประสงค์แล้ว การ
ประกันคุณภาพสามารถแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับ Accountability หมายถึง โรงเรียนมีกระบวนการจัดการที่สร้างความมั่นใจให้
กับผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนว่า นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพตาม
มาตรฐานที่ชุมชนต้องการ การประกันคุณภาพขณะนี้ จะครอบคลุมถึงขั้นที่ 2 ที่เน้น
กระบวนการประกันคุณภาพภายใน

2. ระดับ Accreditation หมายถึง โรงเรียนมีกระบวนการจัดการที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองและชุมชนและสังคมในวงกว้างขวาง นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพขณะนี้ จะครอบคลุมถึงขั้นที่ 3 ที่เน้นกระบวนการประกันคุณภาพนอก

สรุปได้ว่า ขั้นตอนทั้งสาม คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบปรับปรุงโรงเรียน และการประเมินคุณภาพ เป็นกระบวนการทุกระดับหน่วยที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องดำเนินการ

การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

การประกันคุณภาพการศึกษาในส่วนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 2543 , : 27) ได้กำหนดดังนี้

นโยบาย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีความมุ่งมั่นที่จะจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวคือ จะจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และ จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เป้าหมาย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. นักเรียนก่อนระดับประถมศึกษา ได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามตามศักยภาพ
2. นักเรียนระดับประถมศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามหลักสูตร
3. นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามหลักสูตรมัธยมศึกษา
4. โรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน
5. ทุกโรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายใน และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

งานและกิจกรรมที่เป็นจุดเน้น

1. การกำหนดและพัฒนามาตรฐาน

1.1 การพัฒนามาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานการศึกษาพิเศษ พัฒนาเกณฑ์ตัดสิน การผ่านมาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน

1.2 ส่งเสริมให้โรงเรียนร่วมกับอำเภอ พัฒนามาตรฐานท้องถิ่น

2. การเผยแพร่ความรู้และผลงานที่ประสบความสำเร็จที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ และการปฏิรูปการเรียนรู้โดยจัดพิมพ์เอกสาร วิดีทัศน์ โทรทัศน์ โฮมเพจ การจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การพัฒนาโรงเรียนแกนนำ และ เครือข่าย จัดให้มีแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การทดลองการจัดการศึกษา 9 ปี และศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน อย่างน้อย กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน ในแง่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ครบถ้วน

4. การพัฒนาบุคลากร

ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละประเภทนั้นจะยึดมาตรฐานวิชาชีพ สมรรถภาพที่จำเป็น รวมทั้งเป็นการพัฒนาควบคู่กับการปฏิบัติงานจริง โดยดำเนินการดังนี้

4.1 ให้มีการสำรวจข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพว่าบุคลากรแต่ละประเภทยังมีจุดอ่อนที่จะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องใด สมรรถภาพใด รวมทั้งเรื่องใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ เรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีการกำหนดสาระของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

4.2 อบรม ประชุม บุคลากรเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเรื่อง หรือสมรรถภาพที่สำรวจแล้วว่าเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนา

4.3 ให้บุคลากรที่มาประชุมอบรมกลับไปปฏิบัติหน้าที่

4.4 นำผลการปฏิบัติมาเป็นประเด็นในการสัมมนาบุคลากร

4.5 ส่งเสริมบทบาทของชมรมวิชาการ/เครือข่าย

4.6 จัดให้มีระบบสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการประเมินเพื่อขอรับ

ใบประกอบวิชาชีพ

5. การจัดแหล่งการเรียนรู้

การจัดการศึกษาในอนาคตจะมีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาคอมพิวเตอร์ ซึ่งโรงเรียนหนึ่งๆอาจจะจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ดังกล่าวได้ ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมที่กำหนดไว้ก็คือ งานห้องสมุดโรงเรียน งานผลิตสื่อและเทคโนโลยี การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. การนิเทศการศึกษา

6.1 การนิเทศจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน เน้นการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มจนจบสิ้นปีการศึกษา

6.2 การนิเทศภายในโรงเรียน เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันร่วมมือกันหาจุดที่ต้องพัฒนา วางแผนแก้ไข ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

7. การวิจัย

7.1 ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาคือพบในชั้นเรียน

7.2 ส่งเสริมให้มีการวิจัยตามนโยบาย และการวิจัยที่พัฒนานวัตกรรมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น การเรียนที่บ้าน ทฤษฎีปัญหา การประเมินตามสภาพที่แท้จริง การศึกษาทางเลือก รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน

7.3 ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาางานของหน่วยงานทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

8. การประเมิน

8.1 พัฒนาระบบการประเมินในชั้นเรียน เนื่องจากการจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ดังนั้นการประเมินผลการเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของการจัดการศึกษาดังกล่าว ผลการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนต้องสามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนกันได้

8.2 จัดให้มีการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และการประเมินการเตรียมความพร้อมระดับก่อนประถมศึกษา

8.3 ให้โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายใน และถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

8.4 ให้โรงเรียนประเมินตนเองตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงงาน และวางแผนพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

8.5 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานโรงเรียน โดยผู้ประเมินเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยในประเทศ

ศักดิ์ดา เรืองศิริรักษ์ และคณะ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 7 พบว่า ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ด้านงานวิชาการ และด้านงานบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ มีปัญหาในระดับน้อยและผลการเปรียบเทียบปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนว่างานวิชาการมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชเนต คิตรงูเรือง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการมีการบริหารงานวิชาการในแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพมาก ขณะที่โรงเรียนไม่เข้าร่วมโครงการจะอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวม และเมื่อจำแนกตามขนาดแล้ว พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก และการใช้วิธีสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นอันดับสุดท้ายขณะที่โรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการเน้นการวัดผลการเรียนเป็นอันดับแรก และการใช้วิธีสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นอันดับสุดท้าย การบริหารโรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการกับโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างกัน ในแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพ

สาคร จันท์ธมา และคณะ (2540) ได้ศึกษาสภาพความพร้อมด้านการพัฒนาสถานศึกษาแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่า สภาพความพร้อมของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่และประชาชนกรรมการโรงเรียน มีความพร้อมในระดับพอใช้เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบอาคารสถานที่และประชาชนกรรมการโรงเรียน พบว่า สภาพความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กมล ปิยภัณฑ์ (2541 : 18 - 19) วิเคราะห์ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาครได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญด้านหนึ่งซึ่งทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ คือ ปัจจัยในการจัดการศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่มีอิทธิพลจะมีคุณภาพได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยที่มีคุณภาพเพียงพอ รวมทั้งกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ

ทวีป พึ่งคร้าม และคณะ (2541 : 75 – 79) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพ การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดตาก ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาแนวทางการประกันคุณภาพการบริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดตากในภาพรวมการบริหารงานโรงเรียน ทั้ง 6 งานมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดตาก จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวมของการบริหารงานโรงเรียน ด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน งานธุรการและการเงิน และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น งานอาคารสถานที่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบโดยวิธี ของเซฟเฟ พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพบริหารงานอาคารสถานที่ มากกว่าโรงเรียน ขนาดเล็ก

บุญส่ง เอ็งสุวรรณ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมและปัญหา ในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีการเตรียมการ เพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการร้อยละ 71.88

2. ความพร้อมด้านปัจจัยกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง

3. ความพร้อมในด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากแต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบริหารงานธุรการ และด้านบริหารงาน ปกครองอยู่ในระดับมากส่วนด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

4. ปัญหาด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลางแต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีปัญหาในระดับปานกลาง

5. ปัญหาด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับปานกลางแต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีปัญหาในระดับปานกลาง ยกเว้นด้าน บริหารงานธุรการอยู่ในระดับน้อย

6. ความพร้อม ด้านปัจจัยปัญหาด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ความพร้อม ด้านกระบวนการปัญหาด้านในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ปัญหาด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

9. ปัญหาด้านกระบวนการปัญหาด้านในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไพศาล สุชนิดย์ทรัพย์ และคณะ (2541 : 79 - 85) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน กรมสามัญศึกษา พบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน กรมสามัญศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. หลักการประกันคุณภาพการศึกษา 6 ข้อ คือ

1.1 หลักการยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center)

1.2 หลักการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วม (Shared Vision & Participation)

1.3 หลักการแสดงภาระหน้าที่ (Authority)

1.4 หลักการประเมินตนเอง (Self Assessment)

1.5 หลักความร่วมมือเพื่อรับการตรวจสอบ (Accountability)

2. โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 โครงสร้างภายใน (หน่วยงานคุณภาพ)

2.2 โครงสร้างภายนอก (หน่วยงานสนับสนุนภายนอก)

วิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดไว้เป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาและเตรียมการ

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์งาน และการวางแผนงานระบบคุณภาพ

ระยะที่ 3 การทำงาน และการนำระบบบริหารคุณภาพไปปฏิบัติ

ระยะที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการบริหารระบบคุณภาพ

สมพจน์ เจริญวานิช และคณะ (2541 : 94 - 95) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา คาดหวังของชุมชนที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน กรมสามัญศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคาดหวังของชุมชน ที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.1 ชุมชนที่มีการศึกษาดังกัน คาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างน้อยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในทุกด้านคือ ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ชุมชนที่มีอาชีพต่างกัน คาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในด้านปัจจัยแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านกระบวนการ และผลผลิตแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

2.3 ชุมชนที่มีรายได้แตกต่างกันคาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในทุกด้าน คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมจิตต์ สิทธิราช และคณะ (2542) ได้ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิจิตรพบว่าเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารกับครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนการยอมรับนวัตกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรรยาพรศึกษาวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่ มาตรฐานคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ปัจจัยในการจัดการศึกษา อันได้แก่สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม บุคลากรและงบประมาณ กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตทางการศึกษาที่สังคมมุ่งหวัง

การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสู่มาตรฐานการศึกษา ต้องมีกรอบในการดำเนินการ คือการควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาสู่ คุณภาพ การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพ เป็นกระบวนการ หรือแนวทางดำเนินการ หรือ แนวปฏิบัติที่ตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อยกระดับมาตรฐาน

ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะที่ริเริ่มสร้างสรรค์ ในการ พัฒนาโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐาน มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจ และมั่นใจในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ต้อง ร่วมมือสนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการศึกษาและร่วมดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เชสเตอร์ (Chester , 1966 : 286 - 288) ได้ศึกษาการบริหารงานโดยสอบถามผู้บริหารการศึกษา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหาร และการจัดการมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถเพิ่มพูน ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดอบรม การสาธิตการสอน การจัดอภิปราย การประชุมเชิงปฏิบัติ จัดหาหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาชีพครูส่งเสริมให้ครูได้อ่านเพื่อปรับปรุงเทคนิคต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นิโคลสัน และ เทรซี (Nicholson and Tracy , 1982 : 28) ได้ศึกษาอิทธิพลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณค่าคุณภาพของครู พบว่า ในการพัฒนาคุณภาพการสอนของครู ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ วิธีการ มีการบริหารและการจัดการที่ดี และยอมรับการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน จะส่งผลต่อเจตคติและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของครูด้วย

สตริงฟิลด์ และ เทดลี (Stringfield and Teddile . 1998 : 43 - 49) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ ในระดับประถมศึกษาของรัฐหลุยส์เซียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะดังนี้

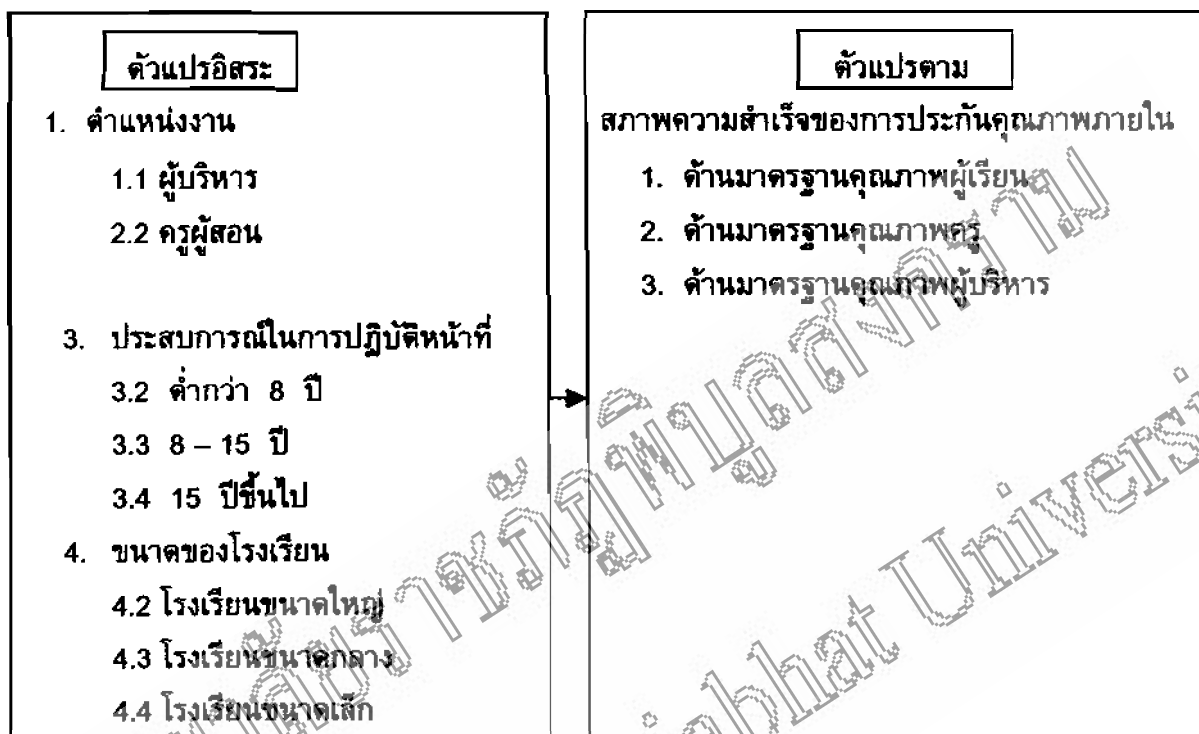
1. โรงเรียนมีความปลอดภัยสำหรับครูและนักเรียน
2. โรงเรียนมีความเป็นระเบียบและถูกสุขลักษณะ
3. การเรียนการสอนเตรียมเด็กเพื่อสอบและเพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิต
4. ครูเข้าใจการใช้หนังสืออ่านประกอบเป็นอย่างดี
5. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เด็ก
6. โรงเรียนสามารถชักจูงชุมชนและผู้ปกครองเข้ามาช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากการให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับสภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนครไทย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

ก. ศึกษาเชิงปริมาณ

ข. ศึกษาเชิงคุณภาพ

